

Almanya’da Yaşayan Türklerin Yazınsal Eserlerinde Tema ve Dil Değişimi*

DOÇ. DR. SEVTAP GÜNAY KÖPRÜLÜ**

Öz

1960’lı yılların başlarında Türkiye’den Almanya’ya trenler sadece misafir işçileri değil aynı zamanda umut, hasret, özlem gibi duyguları da taşımışlardır. Bir miktar para biriktirdikten sonra vatana geri dönme düşüncesiyle başlayan bu macera bir türlü bitmemiş, Almanya’daki Türkler beşinci kuşağa ulaşmıştır. Gurbette ilk yıllarda yaşanan yabancı kültür, yabancı dil, yabancı insanlar gibi sorunlar anadilde yazılan yazınsal eserlerde yansıtılmıştır. Geri dönüş süresi uzadıkça yabancı dil ve yabancı kültür benimsenmiş ancak bu kez de kimlik arayışı gibi farklı sorunlar ortaya çıkmıştır. Yeni kuşaklarla birlikte yeni vatanın dilinde yeni temalarla farklı yazınsal eserler kaleme alınmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada, Almanya’da yaşayan Türklerin yazmış oldukları yazınsal eserlerde kullanılan dil ve tema araştırılmış olup, kuşaklar arasındaki farklılaşmalar incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Göç, Almanya, Yazın, Dil

TOPICS AND LANGUAGE CHANGE IN THE LITERARY WORKS OF TURKS LIVING IN GERMANY

Abstract

Trains did not just carry guest workers, but also emotions such as hope, longing, and missing from Turkey to Germany in the early years of 1960s. This adventure, which started with the thought of returning to the homeland after saving some money, has never been able to end; Turks in Germany have reached the fifth generation. The problems such as foreign culture, foreign language and foreign people experienced in the first years of the foreign country were reflected in the literary works written in the mother tongue. As the return period was extended, foreign language and foreign culture were adopted, but this time different problems such as the search for identity emerged. Different literary works were started to be written with new themes in the language of the new homeland together with the new generations. In this study, the language and theme used in the literary works written by Turks living in Germany were investigated, and the differences among generations were examined.

Keywords: Migration, Germany, Literature, Language

* Bu makale, 20-22 Kasım 2019 tarihlerinde gerçekleştirilen VI. Uluslararası Batı Kültürü ve Edebiyatları Araştırmaları Sempozyumu’nda sunulan “Almanya’da Yaşayan Türklerin Yazınsal Eserlerinde Tema ve Dil Değişimi” başlıklı sözlü bildirim geliştirilmiş hâlidir.

** Nevşehir H.B.V. Ün. Eğitim Fak. sevtapkopru@nevsehir.edu.tr, orcid.org/0000-0002-8841-355X

Gönderim tarihi: 15.03.2020

Kabul tarihi: 22.05.2020

GİRİŞ

Almanya-Türkiye arasında 1961 yılında imzalanan Türk-Alman İşgücü Anlaşması, iki ülke arasındaki ilişkilerde yeni bir sayfa açmıştır. 1961-1973 yılları arasında yurtdışına gönderilen işçilerin büyük bir çoğunluğu Almanya'ya gitmiştir. Bu tarihten sonra da bu sayı artmaya devam etmiştir.

Bugün Almanya'da yaklaşık 11 milyon yabancı yaşamaktadır ve bunun 1,5 milyona yakını ise Türkler oluşturmaktadır (bkz. Alman İstatistik Kurumu, 2018). Bu rakamlara, Alman vatandaşlığına geçmiş olan yaklaşık bir milyon Türk asıllı Almanlar dâhil değildir.

Almanya'ya göçün ilk yıllarında, biraz para kazanmak için belirli bir süreliğine fikriyle giden işçilerin yurda dönüşleri sürekli gecikince bu kez ailelerini de Almanya'ya götürmüşlerdir. Çocuklarının da Almanya'da doğması ve orada eğitim görmeleri üzerine ilk kuşaklar ikinci, üçüncü kuşaklar olarak devam etmiştir. Böylelikle Türk "misafir işçiler" misafir olmaktan çıkmışlar, Almanya'da iş hayatında birçok farklı alanlarda çalışmaya devam etmişlerdir. Hayatın yabancı bir ülkede devam etmesiyle birlikte bu yeni hayatı ve zorluklarını anlatan eserler de ortaya çıkmaya başlamıştır. Yazın, kendi ülkelerinden, kendi kültüründen, büyüklerinden ayrı olarak tamamen farklı bir ülkede ve kültürde yaşayan gurbetçilerin kendilerini ifade edebilmelerinde, kimliklerini yansıtmalarında, "yabancı" olmaları nedeniyle yaşadıkları sorunları anlatabilmelerinde aracı olmuştur.

Günümüzde, birçok Türk yazarın Almanya'da yazın çalışmaları devam etmektedir. Bunun yanı sıra Türkleri sinema sahnelerinde, siyasette ve daha birçok alanda görmekteyiz. Bu durum, artık uyum ve dil sorununun kalmadığının, Almanya'da ki sosyal hayata uyum sağlandığının, ilk ve ikinci nesillerin yaşadıkları sorunların büyük bir çoğunluğunun kalmadığının bir göstergesidir.

GÖÇMEN YAZINI

Almanya'ya göç edenler arasında, daha önceden yazar olanlar olduğu gibi (örneğin Fakir Baykurt) yeni vatanda duygularını ifade etmek için yazına yönelerek yazar olanlar da olmuştur. Yabancıların bu yeni yazınsal eserleri, Almanya'da farklı şekillerde adlandırılmıştır: 60'ların sonu 70'lerin başında "misafir işçi yazını" (Gastarbeiterliteratur) olarak, 80'li yıllarda önce "yabancılar yazını" (Fremdenliteratur) daha sonra ise "göçmen yazını" (Migrantenliteratur) olarak, 90'larda ise "kültürler arası yazın" (interkulturelle Literatur) olarak anılmıştır (Kuruyazıcı, 2001, s. 3-24). Bu tanımlar, Almanya'nın yabancı yazarların eserlerine bakışındaki değişimi gösterdiği gibi eserlerin temalarındaki değişimi de göstermektedir.

Özyer (1994, s. 99) ise Almanya'ya işçi göçünün başlamasıyla Alman yazınında "konuk işçi yazını" veya diğer bir deyişle "göçmen yazını"ndan bahsedilir olduğunu; 1960'lı yıllardan itibaren Almanya'da yazan Türklerin eserlerinin, 1) Konuk işçilerden oluşan yazarların 2) Entelektüel göçmen yazarların 3) Entelektüel konuk işçilerin 4) Konuk işçilerin çocukları olan genç yazarlar kuşağının yazdığı yazın olmak üzere gruplandırılabilirliğini belirtmektedir.

Bu çalışmada, gurbette verilen eserler, temaları ve eserlerde kullanılan dil kapsamında üç dönemde incelenmiştir.

GÖÇÜN İLK YILLARINDA YAZIN

İlk nesil, yaklaşık olarak göçün ilk yıllarından itibaren 1985'e kadar ki süreci kapsar. Bu dönemde, 60'lı yıllardan itibaren Almanya'ya göç edenlerin gurbette yaşadıkları sorunların yazıya dökülmesi ihtiyacından doğan eserler görülmektedir. Ekonomik şartlar nedeniyle Almanya'ya işçi olarak gidenlerin iç dünyalarını yansıtan eserlerdir bunlar. Yazarlar, Almancaya çok iyi hâkim olmadıkları için eserlerini Türkçe yazmışlardır. İş hayatlarında ve günlük yaşantılarında karşılaştıkları sorunları yazıya dökmüşlerdir.

Duygularını en iyi şiir yardımıyla aktarabildikleri için bu dönemde edebi tür olarak şiir, hikâye ve roman türlerinin yanında oldukça fazla tercih edilmiştir. Yüksel Pazarkaya (Umut Dolayları, 1969), Fethi Savaşçı (Bu Sarı Biraları İçince, 1971), Aras Ören (Terkedilmişlerin Akşamı, 1960) ilk neslin yeni vatandaki sorunlarını şiirleriyle de temsil etmişlerdir.

Almanya'ya ilk göç zamanlarında verilen eserler, otobiyografik bir biçimde yazılmıştır. Eserlerinde, göçmenlerin anavatanlarına duydukları özlem, iki dünya ile dil arasındaki yaşam, maddi refah vaat eden Almanya'nın rüyası ana temalar olmuştur (Göbenli, 2006, s. 1).

İlk dönem eserlerinde başlıca temalar şunlardır:

- Zor iş koşulları
- Memleket özlemi
- Dil sorunu
- Yalnızlık
- Başka bir kültürde yaşamaya ilişkin zorluklar
- Toplumdan soyutlanma
- Memlekete dönme düşüncesi
- Dışlanma duygusu
- Yabancı düşmanlığı
- Ayrımcılık

Eserlerde genellikle iş koşulları, işçilerin hayatları konu edinilmiştir. Almanya'da kendilerini yabancı hissettikleri için memleket özlemi de genellikle işlenen temalardan biridir. Bu nedenle eserlerinde tren, tren istasyonu gibi motiveler yer almıştır.

İlk dönemi temsil eden yazarlardan bazıları:

- Fakir Baykurt (1929 – 1999)
- Fethi Savaşçı (1930 – 1989)
- Bekir Yıldız (1933-1998)
- Aras Ören (1939)
- Yüksel Pazarkaya (1940)
- Güney Dal (1944)

Yüksel Pazarkaya

- Şinasi Dikmen (1945)
- Habib Bektaş (1951)

Bu dönemde eserler veren yazarların tümü ilk kez Almanya'ya göçten sonra yazmaya başlamış değildir, aralarında göçten önce Türkiye'de eserler yazmış olanlar ve oldukça tanınmış olanlar da vardır. Örneğin Fakir Baykurt. Fakir Baykurt'un Türkiye'de yazmış olduğu Yılanların Öcü adlı eseri daha sonra sinema filmine uyarlanmıştır; Baykurt'un bu eseri Almancaya çevrilerek "Die Rache der Schlangen" başlığıyla yayımlanmıştır. "Yüksek Fırınlar" (1983), "Koca Ren" (1986), "Gece Vardiyası" (1982), "Barış Çöreği" (1982), "Duisburg Treni" (1986) Almanya'ya göçünden sonra yazdığı eserlerinden bazılarıdır.

İlk dönemdeki eserlerin birçoğu Türkçe yazılmıştır. Bunların içinde bazı yazarlar, Türkçe eserlerin yanı sıra, Almanlara Türklerin yaşadıkları sıkıntıları anlatabilmek gayesiyle Almanca eserler de yazmışlardır. Örneğin Yüksel Pazarkaya'nın 1983 yılında yazdığı "Spuren des Brots: Zur Lage der ausländischen Arbeiter" isimli hikayesi, Almanya'daki Türklerin sorunlarını anlatmaktadır.

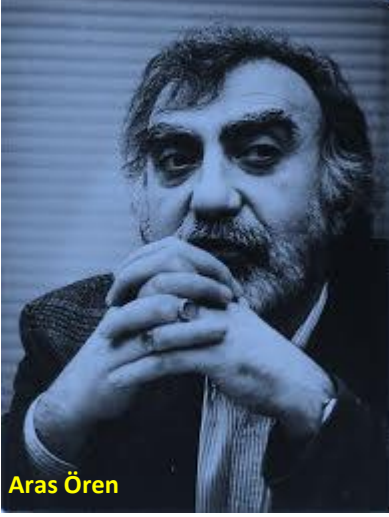
Diğerlerinden farklı olarak Şinasi Dikmen, eserlerinin tümünü Almanca yazmıştır: "Wir werden das Knoblauchkind schon schaukeln" (1983), "Der andere Türke" (1989) vb. Bir hiciv yazarı olan Şinasi Dikmen, eserlerinde yabancı düşmanlığı, Türkler'in Almanya'daki yaşama uyum sağlamaya çalışırken ortaya çıkan komik halleri gibi temaları ele almıştır.

Eserlerin temasını yaşanmışlıklar oluşturmuştur. Yazarlar kendi yaşadıkları veya tanıklık ettikleri sorunları konu edinmişlerdir. Bu açıdan otobiyografik özellikler gösteren eserler olduklarından söz edilebilir. Ana temalar arasında sıla hasreti, memlekete duyulan özlem, arkada bırakılan sevdiklerine duyulan özlem, yalnızlık gibi duygusal durum yansıtan temalar yer almaktadır. Bunun yanı sıra, zorlu iş koşulları, dil sorunları kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar da eserlerde işlenen konulardandır. Örneğin Günay Dal'ın, "Wenn Ali die Glocken läuten hört" (1979) adlı romanında işyerinde ayrımcılık teması görülmektedir. 1972 yılında Almanya'ya gitmiş olan Güney Dal'ın birçok eseri bulunmaktadır. Bu eserlerden Almancaya çevirisi yapılanlar olmuştur. Örneğin 1979 yılında yayınlanan "E-5" adlı eseri, "Europastraße 5" (1983) olarak Almancaya çevrilmiştir. Güney Dal eserlerinde, göç, göçmenlik ve sürgünlük duygusu, yalnızlık ve ruhsal bozukluklar, işçilerin karşılaştıkları sorunlar, işçi mücadelesi, uyum sorunu, çalışma koşullarının zorlukları, vatan özlemi gibi temaları işlemiştir.

Bu dönemi temsil eden yazarların birçoğu, diğer nesillerin dönemlerinde de eserler yazmaya devam etmişlerdir (örneğin Yüksel Pazarkaya'nın "Ich und die Rose" (2002), "Odyssee ohne Ankunft" (2004) eserleri). Ancak eserlerin birçoğu daha ziyade ilk neslin durumlarını, sorunlarını yansıttığı için isimleri bu dönemde anılmaktadır.

Tiyatro oyunu eserleri de yazmış olan Yüksel Pazarkaya, 1957 yılında Almanya'ya üniversite okumak için gitmiştir. Pazarkaya'nın, "Oturma İzni" (1977), "Yaban Sıla Okur mu?" (1979), "Ich möchte Freuden schreiben" (1983) ve daha birçok hikaye türü eserleri; "Koca Sapmalarda Biz Vardık" (1968), "Umut Dolayları" (1969), "Münih'te Ağaca Takılan Uçurtma" (1974) ("Der Drachen im Baum" adıyla 1975 yılında Almancaya çevrilmiştir), İncindiğin Yerdir Gurbet (1979),

Sen Dolayları (1983) adlı daha birçok şiiri bulunmaktadır. Yüksel Pazarkaya bu eserlerinde, Almanya'daki çalışma koşulları, memleket özlemi, göçmen işçilerin günlük yaşam koşulları, iletişimsizlik, dil sorunu, Türklerin Almanya'daki sorunları, farklı toplumların ve ekonomik biçimlerin çatışmasından kaynaklanan şok, yabancı düşmanlığı, vatanlarında kalan ailelerin özlemi gibi temaları ele almıştır.

Aras Ören

Aras Ören, 1960 yılında Almanya'ya gitmiştir. "Terkedilmişlerin Akşamı" (1960), "Pek Büyük Gözlerim" (1964), "Was will Niyazi in der Naunynstraße?" (1973), "Der kurze Traumhaus" (1974), "Privatexil" (1977), "Deutschland ein türkisches Märchen" (1978), "Alte Märchen neu Erzählt" (1979), "Die Fremde ist auch ein Haus" (1980), "Berlin Üçlemesi" (1980), "A'nın Gizli Yaşamı" (1990) adlı eserler yazmıştır. Eserlerinde, dil ve dil sorununu konu edinmiştir.

Bekir Yıldız, 1962 yılında Almanya'ya gitmiştir. Almanya'da sadece 4 yıl kalmıştır. Birinci nesil yazını olarak "Kara Vagon" (1969) ve "Alman Ekmeği" (1975) adlı hikâye; "Türkler Almanya'da" (1966) adlı roman yazmıştır. Yıldız, eserlerinde Almanya ile ilgili olumsuz izlenimlerini dile getirmiştir. Ülkesini terk eden işçilerin çektikleri acılar, göçmenlerin geride bıraktıkları aileleri, Almanya'daki Türk işçilerin yaşamları gibi konular eserlerinde yer bulmuştur.

Almanya'ya gitmeden önce Türkiye'de zaten bir yazar olan göçmenlerden birisi de Fethi Savaşçı'dır. Fethi Savaşçı, 1965 Almanya'ya gitmiştir. Fethi Savaşçı eserlerinde, kırsal alandan Almanya'ya gelen işçilerin yaşadıkları kültür şokunu anlatmıştır. Eserlerinden birkaç örnek olarak şunlar verilebilir: "İş Dönüşü" (1972), "Taş Ocağında" (1975), "Almanya Gurbeti" (1977), "Fırın Patlayınca" (1982), "Makinalar Çalışırken" (1983) hikâye türü eserlerine; "Duvarcı Hasan Usta" (1970), "Bu Sarı Biraları İçince" (1971), "Çöpçü Türküsü" (1975), "İş Arkadaşları" (1980), şiirlerine örnektir.

İKİNCİ NESİL DÖNEMİNDE YAZIN

İlk neslin küçük yaşta Almanya'ya gelen çocukları ile Almanya'da doğmuş olan çocukları ikinci nesli oluşturmaktadır. Çocukken Almanya'ya geldikleri için veya Almanya'da doğup büyüdüğü için bu nesil, Almancaya da Türkçeye de hakimdir. Dil sorunu sorun olmaktan çıktığı için bu dönem eserlerinin birçoğu Almancadır. Almanya onlar için "acı vatan" olmaktan çıkmıştır; Almanya'yı "ikinci vatan" olarak görmeye başlamışlardır. Bu durumda iki dillilik, ben-kimlik sorunlarıyla uğraşmış, arada kalmışlık duygusuyla başa çıkmaya çalışmışlardır.

İkinci neslin döneminde verilen eserlerin başlıca temaları şunlardır:

- Yurtsuzluk
- Arada kalmışlık
- Kendi kültürünü arayış
- Kültür şoku

- Yabancılık
- Kimlik kaybı
- Başkalarını anlama

Yazın, ikinci neslin durumlarını ortaya koyma, kimliklerini ve kişiliklerini bulma çabasında aracı olmuştur. Bu nesil için kabul edilmek çok önemli olduğu için eserlerinde kabul arzusunu ve tamamen uyum sağlamayı yansıtmışlardır. Dolayısıyla da dilden ziyade konu önemli olmuştur. İkinci nesilde, birinci nesilden yazarların yanı sıra küçük yaşta Almanya'ya gelmiş ya da orada doğmuş yazarlar da vardır (Kuruyazıcı, 2001, s. 20).

Türkiye'de "Alamancı", Almanya'da "yabancı" olma durumu, eserlerde tema olarak işlenmiştir. Zengin'in (2000, s. 104) de belirttiği gibi, ilk neslin eserlerinde görülen sızlanma temasının yerini, kimlik sorunu, yabancı düşmanlığı ve insan olmaktan kaynaklanan sorunlar almıştır. Mecazlar, imajlar ve dil oyunları, bu yazarların hem Almancaya olan hâkimiyetlerini hem de yazın alanındaki düzeylerini ortaya koymaktadır.

İkinci nesli temsil eden yazarlardan bazıları:

- Alev Tekinay (1951)
- Renan Demirkan (1955)
- Zehra Çırak (1960)
- Osman Engin (1960)
- Zafer Şenocak (1961)
- Feridun Zaimoğlu (1964)
- Nevfel Cumart (1964)

İkinci nesil yazarları, eserlerini çoğunlukla Almanca yazmıştır. Eserlerinde kimlik sorunu, entegrasyon, kültür karışımı, bölünmüş dil gibi kültürel ve sosyolojik temalara odaklanmışlardır (Balci, 2010, s. 4). Eserlerinde arada kalma duygusunu da işlemişlerdir (Kuruyazıcı, 1990, s. 98).

Bu dönemde, arada kalmışlık ve buna bağlı kimlik sorunu temasını işleyen yazarlardan biri olan Alev Tekinay, Almanya'ya lisans eğitimi için gitmiştir. Eserlerinde ideal bir Alman-Türk birlikteliği teması dikkati çeker (Aytaç, 1994, s. 9). Yazarın eserlerinde karakterler, kimlik sorununu sorun olarak görmeyerek ve iki farklı kültürü de çok iyi bilmeyi ve olumlu yönlerini alarak bu durumu bir avantaja dönüştürerek iki farklı toplum üyelerinin birlikteliğini sağlayabilmektedirler. "Über alle Grenzen" (1986), "Der weinende Granatapfel" (1990), "Es brennt ein Feuer in mir" (1990), 1971 yılında eğitim için Almanya'ya gitmiş olan Alev Tekinay'ın ikinci neslin yaşadıklarını ve sorunlarını konu alan ve bu dönemde yer alan eserlerden bazılarıdır.

İkinci nesli temsil eden yazarlardan Renan Demirkan yedi yaşındayken Almanya'ya gelmiştir. İlk eseri 1991 yılında yayınlanan "Schwarzer Tee mit drei Stück Zucker" adlı romanıdır. Otobiyografik romanında, Türk-Alman kültürü arasında geçen bir gençlik hikâyesini anlatmıştır. "Die Frau mit Bart" (1994), "Es wird Diamanten regnen vom Himmel" (1999) eserlerinden bazılarıdır. Eserlerinde aşk, sevgi temalarını işlemiştir.

Eserlerinde kültürel benlik ve kültürler arasında kalmışlık temalarının ağırlıkta olduğu Zafer Şenocak, 1970 yılında Almanya'ya gitmiştir. "Das senkrechte Meer" (1991, Şiir), "Deutsche Türken - Türk Almanlar" (1993), "Das Ende der Geduld - Sabrın Sonu" (1993), "Fernwehanstalten" (1994) eserlerinden bazılarıdır.

İki kültür arasındaki sorunlara Osman Engin, "Dütschlünd, Dütschlünd, übür üllüs" (1994), "Alles getürkt!: Neue Geschichten zum Lachen" (1995), "Kanaken-Gandhi" (1998) isimli eserlerinde mizahi olarak yaklaşmıştır. İlk eserlerinde iki kültür arasında kalmış ikinci kuşağın dil sorunlarını daha çok konu edinmiş olan diğer bir yazar ise Feridun Zaimoğlu'dur.

ÜÇÜNCÜ NESİL DÖNEMİNDE YAZIN

Selim Özdoğan

90'lı yılların ortalarından itibaren yeni bir nesilden "üçüncü nesil"den bahsedilir. Bu nesil Almanya'da doğup büyüyen bir nesildir. Üçüncü nesil döneminde ortaya çıkan eserlerde tema ve dil kullanımı daha önceki eserlerden oldukça farklılaşmıştır. Feridun Zaimoğlu'nun "knaksprak" kavramı bu neslin kendine özgü dil kullanımını yansıtmaktadır. Eserler Almanca yazılmış ve ilk nesilde Almancaya çeviriler söz konusuysen artık eserler Türkçeye çevirmeye başlamıştır. Örneğin Almanya doğumlu yazar Selim Özdoğan'ın Almanca eseri "Die Tochter des Schmieds" (2005), Demircinin Kızı (2007) adıyla Türkçeye çevrilmiştir.

Birinci nesil göçmenler eserlerinde, ekonomik sorunlara ilişkin endişelerini dile geliştirmişken, 80'li yıllarda ikinci nesil, daha çok Türkiye kaynaklı ideolojik ve siyasal içerikli söylemler üretmiştir. Üçüncü nesil ise, özellikle 90'lı yılların sonlarından itibaren daha çok kültürel nitelikte diyaloga, farklılığa, hoşgörüyeye ve çok kültürlülüğe ilişkin eserler üretmeye ağırlık vermiştir. (Kaya ve Kentel, 2005, s. 69).

Bu dönem eserlerinde tema artık yabancı bir ülkede yabancı olmak değil, yazarların ebeveynlerinin göç hikâyelerine etnografik açıdan bakmaktır (Boyacı, 2010: 881). Almanya'da Türk gençler, eserlerde konu edinilmeye başlanmıştır. Yazarlar ironik ve eğlenceli temalar işlemiştir. Yazarlar eserlerinde, Alman diline ilgi, kültürlerarasılık gibi temaları kullanmışlardır. Bu yazarlar Alman yazınında ses getirmişlerdir (bkz. Kocadoru, 2003).

Entegrasyon ile ilgili sıkıntılar, yabancı düşmanlığı temaları, Kemal Kurt'un (2004, s. 317) "Das Epos vom mustergültigen Ausländerle", Zafer Şenocak'ın (2004, s. 318) "Du bist ein Arbeitsknochen", Zehra Çırak'ın (1994) "Kein Sand im Rad der Zeit" şiirlerinde işlenmiştir.

Üçüncü nesil yazarlar arasında Osman Engin, Zehra Çırak, Zafer Şenocak, Feridun Zaimoğlu, Renan Demirkan gibi ikinci neslin devamı niteliğinde kabul edilebilecek yazarlar olduğu gibi (örneğin "Liebesmale, Scharlachrot" (2002), "German Amok" (2002), "Zwölf Gramm Glück" (2004), "Leyla" (2006), "Rom Intensiv" (2007), "Liebesbrand" (2008), Feridun Zaimoğlu'nun üçüncü nesil döneminde yazdığı eserlerdendir) Türk kökenli Alman yazarlar olarak adlandırılabilirler de vardır.

Bu dönemin yazarları arasında yer alan yazarlar:

- Kerim Pamuk (1970)
- Selim Özdoğan (1971, Almanya)
- Şener Saltürk (1974, Almanya)
- Fatma Aydemir (1986, Almanya)

Üçüncü nesil yazarlardan Fatma Aydemir Almanya’da doğup büyümüştür. “Ellbogen” adlı romanında iki kültür arasında sıkışan ve kimliğini bulmaya çalışan Türkiye kökenli gençleri anlatmıştır.

Kerim Pamuk, “Sprich langsam, Türke” (2006), “Alles roger, Hodscha?” (2007), “Allah verzeiht, der Hausmeister nicht” (2009), “Kiffen, Kaffee und Kaja” (2019) eserlerinden bazılarıdır.

Almanya’da günümüz roman yazarlarından olan Selim Özdoğan’ın bazı eserleri: “Es ist so einsam im Sattel, seit das Pferd tot ist” (1996), “Die Tochter des Schmieds (2005), “Zwischen zwei Träumen” (2009), “Heimstraße 52”, (2012), “DZ” (2013), “Wieso Heimat, ich wohne zur Miete” (2016), “Wo noch Licht brennt” (2017), “Der die Träume hört” (2019). “Der die Träume hört” adlı eseri kriminal romandır. Yazarın hikâye türü eserleri vardır: “Der Klang der Blicke” (2012).

Üçüncü nesil, bir önceki nesile göre kimlik bunalımının önemli ölçüde üstesinden gelmiş olarak algılanabilmektedir. Bunun sebebi Türk kimliğini taşıyor olmalarına rağmen orada doğmuş ve büyümüş olmalarından kaynaklanan Alman kimliğine uyum sağlamış olmaları ve aidiyet duygularının bu yönde güçlendiği şeklinde olabilmektedir (Yıldız, 2007, s. 12).

SONUÇ

Almanya’ya ilk göç dönemlerinde eserler veren yazarlar, Türkiye’de doğmuş ve göçle Almanya’ya giden işçilerden oluşmaktadır. “Acı vatan”da yaşanan sıkıntılar, memleket özlemi, hissedilen yabancı düşmanlığı, iş hayatının zorlukları, dil sorunu, kısacası işçi olarak orada yaşanan her durum ve hissedilen her duygu eserlerde temayı oluşturmuştur. Yaşanılan ülkenin diline hâkim olunmadığı için de eserlerin büyük bir çoğunluğu Türkçe yazılmıştır.

Almanya’ya göç eden ve orada yazmaya başlayan veya göçten önce de zaten yazar olan Türk yazarlar, Almanya’da ilk eserlerinde göçü ve Almanya’daki işçi Türklerin durumlarını konu edinen eserler yazmışlardır. Alman yazın bilimciler, bu dönem yazınını *misafir işçi yazını* (*Gastarbeiterliteratur*) olarak nitelendirmiştir.

İlk neslin çocuklarından oluşan ikinci nesilde Almanya “acı vatan” olmaktan çıkıp, “ikinci vatan” olmaya başlamıştır. Yaşanmışlıklar, ikinci nesilde farklılaşmıştır. Bu nesil, kendini tam olarak bir yere ait hissedememe, iki ülkede de yabancı olma duygularını yaşamış, arada kalmışlık nedeniyle kimlik arayışına girmiştir. Bunun sonucu olarak bu dönemi anlatan eserlerde temalar da bu neslin sorunlarına göre farklılaşmıştır. Eserlerin çoğunluğu Almanca yazılmıştır.

Üçüncü nesil ise artık dil ve vatan bir sorun değildir. Uyum sağlanmıştır. Bu nedenle de bu dönemin eserlerinde kullanılan dil Almancadır. Temalar da göç, kimlik sorunu, arada kalmışlık değil, aşk, sevgi, sosyal sorunlar gibi genel olarak yazında görülebilecek temalardandır. Daha çok kültürel nitelikte diyaloga, farklılığa, hoşgörüyü ve çok kültürlülüğe ilişkin eserlerdir.

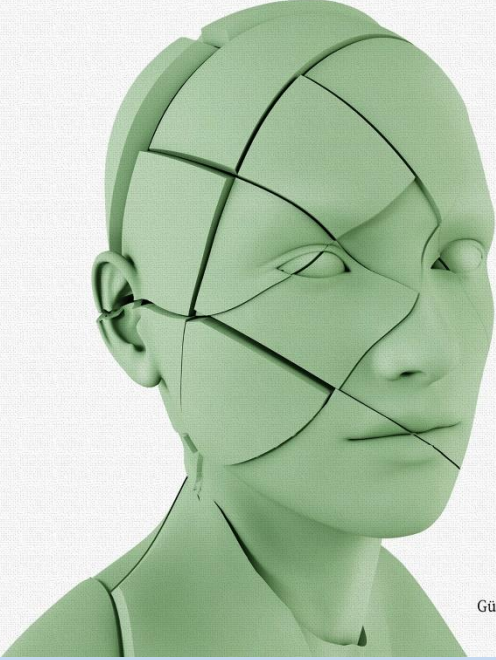

KAYNAKÇA

- Alman İstatistik Kurumu, 2018: www.destatis.de (erişim: 3 Aralık 2019).
- Aytaç, Gürsel (1994). *Gezi Notları Seçkisi*. Gündoğan Yayınları.
- Balcı, Umut (2010). "Transkulturelle Dimensionen der Deutschsprachigen Literatur Türkischer Migranten und ihre Vermittlung im DAF-Unterricht", *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:03 No:39 S. 142-159
- Boyacı, İsmail (2010), "Pazarkaya Örneğinde Göçmen Türk Aydınının Kimlik Problemi ve Bu Problemin Çözümü"; *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*; 5(2): 878-896.
- Cumart, Nevel A. (1995). "Vom Schreiben in der Fremde. Einblicke in die Migrantenliteratur in Deutschland", in: *Diskussion Deutsch*, Frankfurt: Diesterweg Verlag
- Çırak, Zehra (1994). *Fremde Flügel auf eigener Schulter. Gedichte*. Köln: Kiepenheuer & Witsch Verlag
- Göbenli, Mediha (2006). *Migrantenliteratur im Vergleich: Die deutsch-türkische und die indo-englische Literatur*. Berlin: de Gruyter Verlag
- Kaya, Ayhan ve Ferhat Kentel (2005). *Euro –Türkler: Türkiye İle Avrupa Birliği Arasında Köprü Mü Engel Mi?, Almanya Türkleri Ve Fransa Türkleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi, Mayıs.
- Kuruyazıcı, Nilüfer (2001). "Almanya'da Oluşan Yeni Bir Yazının Tartışılması", *Gurbeti Vatan Edenler Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara. s. 3 – 24
- Kuruyazıcı, Nilüfer (1990). "Stand und Perspektive der türkischen Migrantenliteratur. Begegnung mit dem Fremden. Grenzen – Traditionen – Vergleiche", *Emigranten- und Immigranteliteratur*. (Sektion 14). In: Iwasaki, E. (Hrsg.) München: Iudicium Verlag.
- Özyer, Nuran (1994). "Almanya'da Türk-Türkiye'de Almanyalı: Alev Tekinay'ın Yeni Kitabı üzerine", *Edebiyat Üzerine*, Ankara: Gündoğan Yayınları
- Yıldız, Süleyman (2007), "Kimlik ve Ulusal Kimlik Kavramlarının Toplumsal Niteliği", *Milli Folklor*; Sayı: 74, s. 9-16
- Zengin, Dursun (2000), "Göçmen Edebiyatı'nda Yeni Bir Yazar. Mehmet Kılıç ve "Fühle Dich Wie Zu Hause" Adlı Romanı". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 40 (2-3): 103-128.

TÜRK BİLİMKURGU EDEBİYATI VE ARKETİPLER

DR. VELİ UĞUR

Günce Yayınları

Oktay Yivli

Öykü Nasıl Okunur

modern öykü ve yöntem

Günce Yayınları

MAKSUT YİĞİTBAŞ

Edebiyatın Ebemkuşağı

Halit Ziya Hikâyeciliğinde

Renklerin Dili

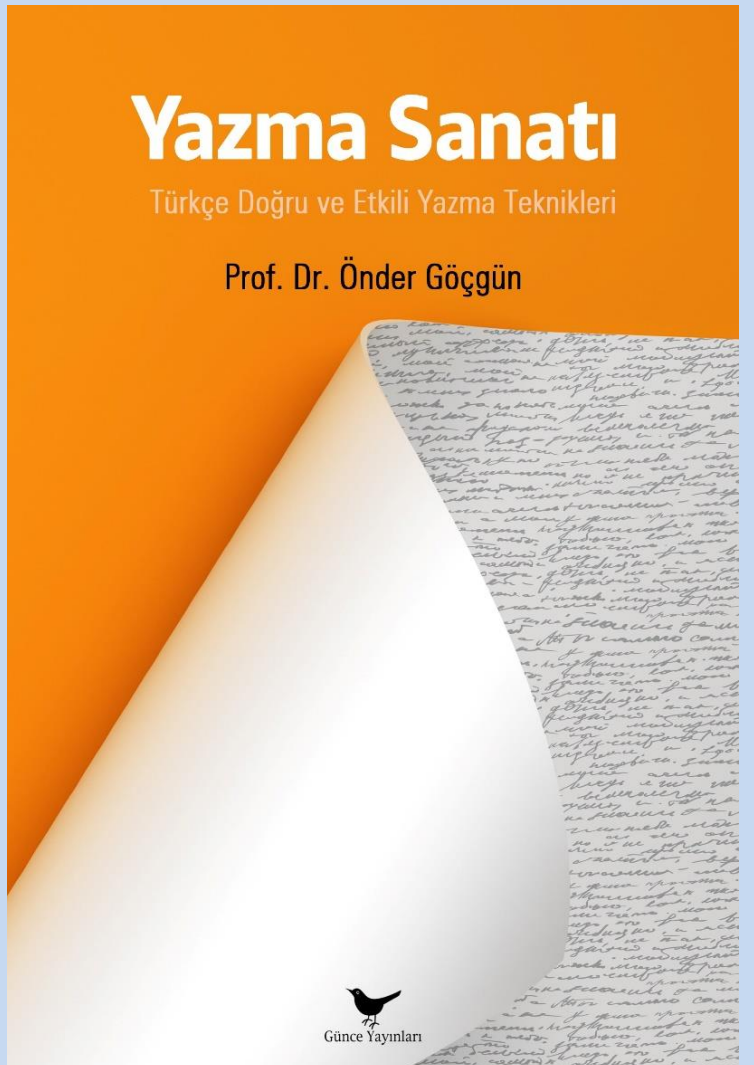

Günce Yayınları

Yazma Sanatı

Türkçe Doğru ve Etkili Yazma Teknikleri

Prof. Dr. Önder Göçgün

Günce Yayınları